

Nr 644

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 180, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.*

I motioner föregående år, I: 550 och II: 696, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, anförde vi några siffror angående jordbrukarnas och industriarbetarnas inkomster. I anslutning till detta siffermaterial uttalade vi följande:

Som redan nämnts är det inte vår mening att med stöd av här anförda siffror draga några bestämda slutsatser. Härför kräves ett bredare material än det som för jordbrukets del här kunnat åberopas samt en mera ingående bearbetning av detsamma. Allt tyder dock på att plusvarianterna inom gruppen basjordbruk samt innehavare av storleksgrupperna ovanför dessa numera ligger väl till i inkomsthänseende.

Sedan detta skrevs har jordbruksprisutredningen avlämnat sitt betänkande. I detta förekommer en ingående redovisning av jordbrukarnas inkomstförhållanden. Denna bekräftar och understryker ytterligare den mening vi gav uttryck åt i förra årets motion. Statsmakterna hade under de år som redovisas i denna undersökning haft fullgod anledning att mera än som skett beakta det mindre jordbrukets inkomstförhållanden. Folkpartiets inställning i detta avseende har visat sig vara välgrundad.

Det förslag till prisuppgörelse, som nu framlagts för nästa regleringsår i Kungl. Maj:ts proposition nr 180, är från denna synpunkt mera tillfredsställande än de senare årens prisuppgörelser varit. Av inkomsthöjningar på ca 290 milj. kommer drygt 90 procent på de animaliska produkterna, vilka betyder mest vid det mindre jordbruket. Även om åtskilliga problem kvarstår, som gäller prisavvägning mellan animalier och vegetabilier, har man beträffande fördelningen av detta års prishöjningar gjort vad som rimligen kunnat göras.

När regeringen under 1952 höjde spannmålspriserna mycket starkt och samtidigt gick in för en målmedveten strävan att tränga tillbaka mjölkproduktionen, varnade vi för att gå för långt i denna riktning. Det heter i motionerna I: 498 och II: 630:

Enligt vår mening bör man i medvetande om alla prognosers osäkerhet akta sig för alltför hårda ingrepp när det gäller att påverka jordbruksproduktionens traditionella och erfarenhetsmässigt grundade inriktning.

Varningen har visat sig vara befogad. De höga brödsädspriserna tillsammans med den fördyring i animalieproduktionen som orsakats av de alltför höga foderpriserna har lett till en produktionsinriktning, som icke motsvarar

lägets krav. Vi har nu brist på kött och fläsk. En överblick över det senare årets utveckling torde också ge vid handen, att man överdrivit olägenheterna av ett exportöverskott på smör jämfört med överskott på andra jordbruksprodukter. Räkna man med att 1 kg smör motsvarar ca 20 kg spannmål (i båda fallen 20 foderenheter) motsvarar 1 kronas pristillägg på exportsmöret inte mer än 5 öres exportbidrag på spannmålen. Exportbidraget på vete har vid flera tillfällen varit väsentligt högre under senare år.

Med hänsyn till att mjölkproduktionens omfattning inte kan läggas om på kort sikt torde det vara riktigt att om så blir nödvändigt söka exportera relativt betydande smöröverskott hellre än att ta alla olägenheter av en starkt minskad mjölkproduktion. Man bör också i det sammanhanget beakta det nära sambandet mellan kött- och mjölkproduktionen.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut föregående sommar skulle priset på brödsäd av 1955 års skörd sänkas med 4 kr. 75 öre. Med hänsyn till att detta nya pris skulle gälla 1 april 1956 blev sänkningen av höstpriset på brödsäd åtskilligt större. Kungl. Maj:t har sedan beslutat, att prissänkningen å 1955 års skörd skulle begränsas till 2 kr. 75 öre. Med hänsyn till stegrade löner och andra omkostnader anser vi, att detta pris kan godtagas. Den fortsatta produktionsutvecklingen får visa huruvida någon ytterligare prisjustering kan vara befogad.

Vi har tidigare framhållit önskvärdheten av att löneförmalningen vid bygdekvarnarna undantages från förmalningsavgift, och vi utvecklade förra året våra skäl härför. Enligt vår mening har utvecklingen bekräftat, att detta vore från saklig synpunkt riktigt, varför vi vidhåller vår ståndpunkt.

När man år 1951 i samband med höjningen av priset på brödsäd även beslutade en stark höjning av kraftfoderpriserna, framhöll vi i motionerna I: 505 och II: 640 bl. a. följande:

Jämfört med förhållandena på förvåren 1950 har oljekraftfodret höjts från ca 36 till över 50 kr. per dt, dvs. med nära 40 procent. Konsekvenserna av denna prisstegring på det äggviterika kraftfodret ha ännu inte hunnit att göra sig gällande. Verkan av prispöryningen kommer troligtvis att påverka produktionen vid flertalet jordbruk om ock i olika utsträckning. Visserligen kunna inte kobesättningarna anpassas efter växlande ekonomiska betingelser lika hastigt som hönsstammen, men det är ändå troligt att en så stark prishöjning på kraftfoder som i detta fall får avsevärd betydelse.

Vi har sedan vid upprepade tillfällen påyrkat sänkta foderpriser. Sålunda framhöll vi i förra årets motion, att importavgifterna på foder inte borde användas för att höja priset på oljekraftfoder över 43 kr. eller priset på importerad foderspannmål över 40 kr. per dt. Olägenheterna av de höga foderpriserna har under innevarande år framträtt med ökad styrka. De motverkar både en nöjaktig inkomstfördelning jordbrukarna emellan och en tillräckligt stor animalieproduktion.

Situationen är emellertid nu annorlunda. Medan man tidigare genom importavgifter höjt priset på kraftfoder, har de internationella priserna nu stigit så

att vårt höga prisläge består även utan dylika. Införselavgifter uttages nu endast för majs, melass och sockersnitsel.

Det nuvarande läget har dock ett visst samband med den förda politiken. Även om priset på svensk fodersäd är fritt — formellt sett — har man genom den nuvarande prisregleringen på brödsäd i hög grad påverkat fodermarknaden. Om priset på brödsäd sättes så högt att brödsädsarealen blir stor, så blir arealen fodersäd i motsvarande grad mindre. Detta bidrager naturligtvis till att upprätthålla ett högt prisläge på fodersäd. Enligt vad som redovisas i propositionen på s. 56—57 utgjorde exportbidraget för vete under mars månad i år 12 kr. per dt och har i vissa fall med hänsyn till kvaliteten kunnat höjas till inemot 14 kr. Att på detta sätt bidra till höga foderpriser samtidigt som vi har brist på viktiga animaliska produkter kan enligt vår mening inte vara riktigt från vare sig nationalekonomisk eller från jordbruksekonomisk synpunkt.

I kraftfoderblandningarna ingår ca 30 procent svenskt rapsmjöl. I ett läge sådant som det nuvarande borde enligt vår mening avräkningspriset på denna vara sänkas även om det skulle medföra en viss belastning å clearingkassan för fettråvaror. Beträffande importerade fodermedel bör även de återstående importavgifterna slopas. Om ett så högt prisläge som det nuvarande skulle bli bestående under en längre tid, kunde det vara befogat att vidtaga speciella åtgärder för att sänka priset på importerat äggviterikt foder. Med hänsyn till önskvärdheten att jordbruksregleringen förenklas vill vi emellertid ej för närvarande föreslå några sådana.

Genom att påpassligt utnyttja sänkta världsmarknadspriser, genom att vid behov sänka avräkningspriset på rapsmjöl och jämförliga produkter samt framför allt genom ett sådant handhavande av brödsädsregleringen, att man inte genom denna skapar alltför höga priser på svensk fodersäd, bör mera tillfredsställande priser kunna uppnås. Då utvecklingen på detta område alltså är beroende av hur de nuvarande regleringsanordningarna utnyttjas, bör det ankomma på statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att inom ramen för den fullmakt, som riksdagen ger, söka uppnå ett från animalieproducenternas synpunkt mera tillfredsställande pris på fodermedel.

Enligt jordbruksministerns förslag skall fraktbidragen för fodersändningarna till vissa delar av norra Sverige minskas för Norrbottens och Västerbottens län och helt slopas i övriga områden. I stället föreslås ökade anslag till hushållningssällskapen för upplysningsverksamhet. Vad fraktbidragen angår förefaller det oss mindre välbetänkt att i nuvarande läge genom deras borttagande ytterligare höja foderpriserna i norra Sverige. En omprövning av denna sak bör anstå tills foderpriserna kommit ned på en mera tillfredsställande nivå. Särskilt finns starka skäl för en höjning av anslagen till de norrländska hushållningssällskapen. Från budgetteknisk synpunkt kan det emellertid sättas i fråga om man skall göra sådana utbyten av anslag som här föreslagits. Anslagsfrågor för ökad upplysningsverksamhet torde böra uppföras på nionde huvudtiteln och prövas i sammanhang med andra liknande anslag.

I fråga om mjölkregleringen noterar vi med tillfredsställelse, att jordbruksministern nu godtagit en friare ordning beträffande fetthalten i standardiserad mjölk. Prishöjningen å konsumtionsmjölk synes vara ett nödvändigt led i en naturlig anpassning av priser och produktionsförhållanden. Vi har tidigare förordat att producentbidrag och leveransbidrag skulle slås samman och utgå efter enkla regler. Då denna och en del andra frågor, som rör det mindre jordbruket, torde bli föremål för ny utredning i en nära framtid, avstår vi från att i år lägga fram konkreta förslag.

En annan fråga, som enligt vår mening bör upptas till omedelbar prövning, gäller en säsongmässig variation i smörpriset. Den rikligare smörtillgången under sommaren och den då lägre produktionskostnaden än under vintermånaderna talar i och för sig för att smörpriset under vintern hålles på en något högre nivå än under sommaren. Detta skulle utöva ett gynnsamt inflytande på avsättningsmöjligheterna, genom att konsumtionen i någon mån säsongmässigt varierade i samma riktning som produktionen.

I våra förut omnämnda motioner föregående år framhöll vi önskvärdheten av en prissänkning på margarin; detta med hänsyn både till konsumenterna och till behovet av en anpassning till friare marknadsförhållanden. Från konsumenternas synpunkt finns det särskild anledning att beakta margarinpriset, dels därför att detta fördyras genom en statlig avgift på råvarorna och dels därför att personer med låg inkomst eller stor försörjningsbörd inte genom eget val kan undkomma prisfördyringen på den billigare varan. Å andra sidan är det med hänsyn till nuvarande marknadsförhållanden för matfett inte möjligt att undgå en viss beskattning av margarinet. Sedan föregående år har en sådan nedgång i smörproduktionen ägt rum att vårt land för närvarande inte kan fullt utnyttja de exportkontingenter på smör, som fastställts i gällande handelsavtal. Under första kvartalet i år har smörexportens värde varit 1,2 milj. kronor mot 14,9 milj. kronor samma tid i fjol. Med hänsyn till smörproduktionens avsättning behöver därför en något vidgad prisspanning emellan smör och margarin inte i nuvarande läge inge några starkare betänkligheter. Från national-ekonomisk synpunkt är det en fördel att utnyttja exportmöjligheterna för smör. Den svenska handelsbalansen företer för närvarande ett oroande stort importöverskott men kan genom smörexportens bibehållande påverkas i gynnsam riktning med flera tiotal milj. kronor. Även jordbruksprisutredningen har i sitt betänkande förordat ett lägre margarinpris, som för jordbrukets del kunde kompenseras med en höjning av priset på konsumtionsmjölk. Då detta enligt årets uppgörelse redan höjts med 8 öre per kg och då en något ökad prisspanning, som ovan nämnts, inte för den närmaste framtiden torde medföra några nackdelar för jordbruket, finns det ingen anledning att nu ta ståndpunkt till de prispassningar, som kan bli aktuella längre fram. Vi vidhåller därför vårt förslag från föregående år om en sådan anpassning av regleringsavgifterna på margarinråvaror att margarinpriset sänkes med 35 öre per kg. Detta skulle minska statens inkomster av regleringsavgifterna med ca 25 milj. kronor, vilket

belopp bör kunna överföras från clearingkassan för fettråvaror, som den 1 juli nästa år beräknas uppgå till 97 milj. kronor. För övrigt anser vi inte att budgetens finansiering till någon del bör bygga på en högre beskattning av margarinet än som av regleringstekniska skäl kan anses vara nödvändig.

Statsmakterna bör ej heller fördyra margarinproduktionen genom att ålägga denna att använda inhemsk rapsolja i viss mängd i sådana lägen då export av sådan olja kan ske till högre pris än importen av valolja; en sådan ordning tillför ju inte rapsproducenterna någon fördel och är ej erforderlig för att det åt oljeväxtodlingen garanterade stödet skall kunna åstadkommas. Verkan blir däremot en onödig fördyring av margarinet's produktionskostnader och därigenom en nationalekonomisk förlust — en förlust som vid ett givet margarinpris för konsumenterna drabbar statskassan genom att accisen måste sättas lägre än som eljest bleve fallet. Vid given höjd på accisen drabbar förlusten konsumenterna. Under fjolåret uppgick denna förlust till åtskilliga miljoner kronor.

Med stöd av det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 180 om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m. måtte besluta,

1. att bygdekvarnarna från och med nästa regleringsår befrias från förmalningsavgift vid s. k. löneförmalning;
2. dels att importavgift på spannmål och oljekraftfoder resp. avgift på inom landet tillverkat oljekraftfoder icke bör utnyttjas till att höja detaljpriset på oljekraftfoder över 43 kronor per dt ej heller för importerad foderspannmål över 40 kronor per dt,

dels att Kungl. Maj:t må av clearingkassan för fettråvaror disponera högst 7 milj. kronor för att sänka avräkningspriset på svenskt oljekraftfoder i den mån den nu använda standardiserade blandningen av oljekraftfoder ej därigenom nedbringas under 43 kronor per dt,

dels slutligen att jordbruksregleringen i övrigt med beaktande av vad i denna motion anförts måtte handhavas så att en otillfredsställande prisutveckling för svensk foderspannmål motverkas;

3. att fraktbidragen för fodersändningar till vissa delar av norra Sverige måtte utgå med oförändrade belopp under nästa regleringsår;
4. att regleringsavgifterna på margarinråvaror skall sänkas med belopp som möjliggör en sänkning av margarinpriset i fabriktionsledet med 35 öre;
5. att Kungl. Maj:t vid tillämpning av gällande förordning om användning av svenskt oljefrö icke måtte fastställa kostnadshöjande bestämmelser rörande margarintillverkningen,

vilka inte är erforderliga för fullgörande av det statliga stödet till den inhemska oljeväxtodlingen.

Stockholm den 26 april 1955

Bertil Ohlin

Per A. Johnsson
i Kastanjegården

O. Malmberg
Skövde

Filip Kristensson
i Osby

Wald. Svensson

Bertil v. Friesen

Ragnhild Sandström
